

SANTRAUKA

Darbe apie „Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaką Lietuvos regionų gyventojų socialinei integracijai“ iškelta **problema**: kokią įtaką Europos Sąjungos struktūriniai fondai turi Lietuvos regionų socialinei integracijai ir koks dėmesys skiriamas socialinės integracijos programų, remiamų šių fondų lėšomis, efektyvumo didinimui? Jos atskleidimui panaudotas pagrindinis **darbo tikslas**: įvertinti kokią įtaką šalies regionų socialinei integracijai turi Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos ir nustatyti kokiomis tikslinėmis priemonėmis galima padidinti jų efektyvų įsisavinimą. Pastarasis išpildomas atliekant **darbo uždavinius**:

1. Išsiaiškinti šalies regionų socialinės integracijos situaciją šalyje ir įvardyti ją lemiančius veiksnius.
2. Pristatyti Europos Sąjungos struktūrinių fondų vaidmenį socialinės integracijos procese.
3. Išanalizuoti vykdomų ir jau įvykdytų projektų vertinimo ataskaitas, socialinės integracijos tematika.
4. Išskirti pagrindinius kriterijus, kurie finansuojamų projektų pagalba didintų regionų socialinę integraciją.

Atlikus tyrimą, skirtą išsiaiškinti Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiamų socialinės integracijos priemonių taikymo efektyvumą ir pagrindines gaires jo didinimui, dalyvavusios įstaigos ir nepelno siekiančios organizacijos reprezentavo visas anksčiau minėtas tikslines grupes, todėl apibendrinti **rezultatai** leidžia daryti pagrindines išvadas, kurios gali turėti įtakos tolimesniam projektų vystymo ir įgyvendinimo tęstinumui. Visų pirma, Lietuvos darbo biržos plačiai vykdomos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, kurios yra gausiai skatinamos ir remiamos Sanglaudos fondo, taip pat specialistų teigimu yra labai svarbios siekiant tvaresnės integracijos šalyje, nes per integraciją į darbo rinką mažinama atskirtis. Čia iškyla pastarųjų priemonių taikymo problema, dėl skirtinguose Lietuvos darbo biržos teritoriniuose skyriuose skirtingai vykdomų prioritetų. Siekiant išsiaiškinti požiūrį į pirmenybės teikimą tam tikriems regionams, daugiau nei puse respondentų pritarė šiam klausimui dėl darbo rinkos skirtumų miestuose ir nuošalesnėse teritorijose, verslo įmonių pasitraukimo iš periferijos ir kvalifikuotos darbo jėgos migracijos, kai regione lieka nemotyvuoti, į atskirtį patenkantys asmenys. Taip pat akcentuojamas regionų specifiškumas, gyventojų kaita ar tikslinių grupių skaičiaus didėjimas, tai iššaukia kiekvieno regiono individualizavimo poreikį. Socialinių paslaugų išplėtojamumo ir prieinamumo problema nuo pat 2004 metais paskelbto Bendrojo programavimo dokumento gairių iki naujojo 2014-2020 metų finansavimo laikotarpio, nepasikeitė. Ją naujuoju laikotarpiu priimta spręsti nukreipiant kompetencijas į kaimo vietas, siekiant gerinti mobilumo galimybes iki rajono

centrų. Verta paminėti, kad Europos Komisija suteikia galimybę pradėdant vykdyti projektų planus ir jų eigoje, pasikeitus ekonominėms, socialinėms sąlygoms, įvesti tam tikras korekcijas. Tyrimo duomenimis apie 70% įstaigų, vykdančių socialinės integracijos gerinimo projektus naudojami šia galimybe. Galiausiai, įstaigos ir organizacijos, siekdamos efektyvesnių tikslų įgyvendinimo atlieka priešlaikinius poreikio ir galimybių vertinimus, mokosi iš buvusių laikotarpių praktikos ir integruoja savivaldos organus į projektų įgyvendinimą, teikiant žmogiškųjų išteklių ir finansinę pagalbą.

Teikiamos **rekomendacijos**:

1. Valstybiniu lygmeniu nustatyti problemas, su kuriomis susiduria konkretūs regionai ir įtvirtinti lengvatas įmonėms ir organizacijoms, kurios sprendžia minėtas problemas tam tikrame regione. Įvardytos lengvatos gali būti finansinės paramos paskyrimas ir konsultacijos prieš pateikiant projektus, siekiant koreguoti klaidas, kurios turi vertės projektų planų nepatvirtinimui ir atmetimui.
2. Miestų ir rajonų savivaldybėms skirti didesnę dėmesį darbuotojų žmogiškųjų išteklių tobulinimui, nes informacijos srautai keičiasi, būtinas naujų idėjų generavimas, kad socialinės integracijos projektai būtų vykdomi su dar didesne motyvacija ir kompetencija. Taip pat didesnio įstaigos darbuotojų bendradarbiavimo ir komandinio darbo, ypač kai įvedamos atitinkamos naujovės projektų rengime ar įgyvendinime. Patartina vesti apžvalginės paskaitas suinteresuotiems darbuotojams.
3. Lietuvos darbo birža jau dirba didesnę dėmesį skirdama tikslinių grupių integracijos priemonėms, tačiau vertėtų tikslinėse grupėse taikyti individualizacijos metodus, kad kiekvienas grupės narys turėtų galimybę identifikuoti problemas, kurias patiria integracijos procese ir išsiaiškinti kokios priemonės didintų asmeninę motyvaciją.

Regionų problemų identifikacijos ir lengvatų teikimo preliminarus planas:

1. Rajonų savivaldybės identifikuoja didžiausias socialinės integracijos problemas rajone, pateikia tikslinių grupių aprašus, priemonių vykdymo planų projektus. Svarbus statistinis aspektas, kokią gyventojų dalį sudaro į atskirtį patenkantys asmenys ir kokios priemonės jau vykdomos jų integracijai.
2. Sprendimus priimančios institucijos pateiktus duomenis apdoroja ir nustato kokie regionai socialiniu aspektu patenka į didžiausią atskirtį. Jiems galimai gali būti teikiamos lengvatos.
3. Regionuose, patenkančiuose į atskirtį, vykdomos konsultacijos specialistams, kurie organizuoja integracijos projektus, siekiant optimizuoti laiko ir finansinius kaštus geriausiam rezultatui pasiekti.

Iš pirmo žvilgsnio, tai gali atrodyti papildomi administravimo kaštai, tačiau kryptingiau nukreipus struktūrinių fondų tikslines dotacijas ir valstybės finansinę bei žmogiškųjų išteklių paramą, galima tais pačiais projektų planais, pasiekti efektyvesnių rezultatų.

Tyrimą apie Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaką Lietuvos regionų gyventojų socialinei integracijai būtų tikslinga tęsti atliekant kokybinę turinio analizę teisės aktų, reglamentuojančių Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, skiriamų Lietuvai, panaudojimą ir perskirstymą, ieškant trūkumų, kurie turėtų neigiamų pasekmių finansavimo prieinamumui regionams. Tai yra dar viena niša, kuri yra viena svarbiausių finansinių dotacijų įsisavinimo ir panaudojimo regionų socialinei ir infrastruktūrinei plėtrai.

Kitas siūlymas, atlikti kokybinę ekspertų apklausą, ieškant finansavimo perskirstymo sistemos šalyje trūkumų, turinčių įtakos šalies regionų nepakankamam prieinamumui. Siekint sumažinti šališkumą ir padidinti tyrimo objektyvumą, patartina apklausti skirtingose institucijose, kurios tiesiogiai prisideda prie integracijos projektų rengimo, atrankos, vertinimo ir įgyvendinimo, dirbančius ekspertus. Taip pat labai svarbu, kad ekspertai turėtų praktinės patirties dirbant šioje srityje bent keliais finansinių dotacijų iš Europos Sąjungos laikotarpiais. Tikslingiausia tyrimą atlikti didesniu mastu, apklausiant ir skirtinguose regionuose veikiančius ekspertus.